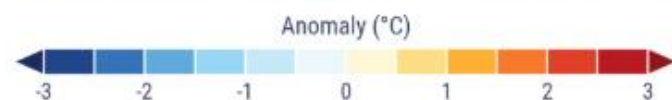
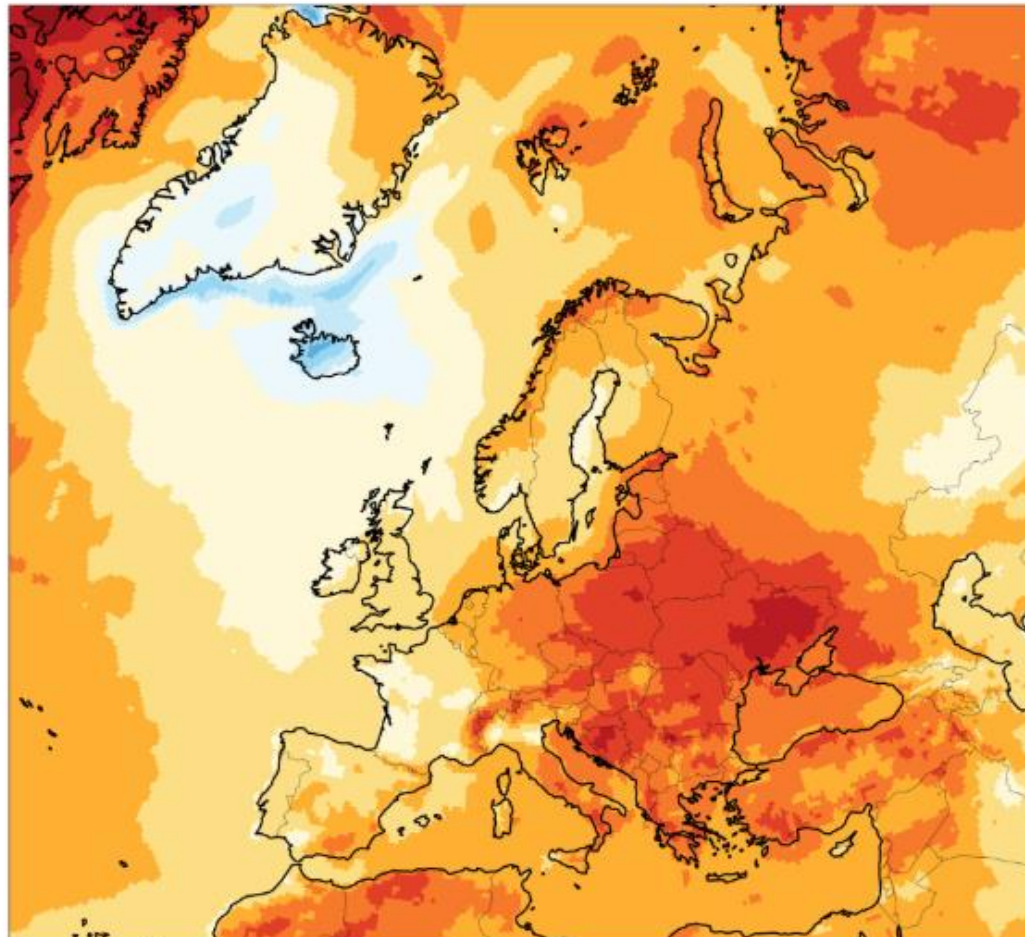

Saša Kregar, ZRSŠ

Prenovljeni kurikularni dokumenti – priložnost za spodbujanje trajnostne mobilnosti

Anomalies in surface air temperature in 2024

Data: ERA5 • Reference period: 1991–2020 • Credit: C3S/ECMWF

Glavna sporočila 3CS

Evropa je doživela najtoplejše leto, z drugim največjim številom dni vročinskega stresa in tropskih noči v zgodovini.

Območje Evrope, kjer so bili dnevi s temperaturami pod ničlo, se zmanjšuje. Število dni z nizkimi temperaturami je bilo najmanjše v zgodovini.

Za evropsko regijo je bila letna temperatura na površini morja najvišja doslej. To je bilo tudi najtoplejše leto za evropska jezera.

Ledeniki v Skandinaviji in na Svalbardu so doživeli najvišjo izgubo mase.

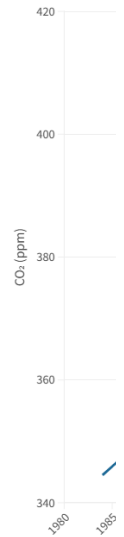

Zahodna Evropa je doživela eno od desetih najbolj vlažnih let na in najboljše poplave od leta 2013.

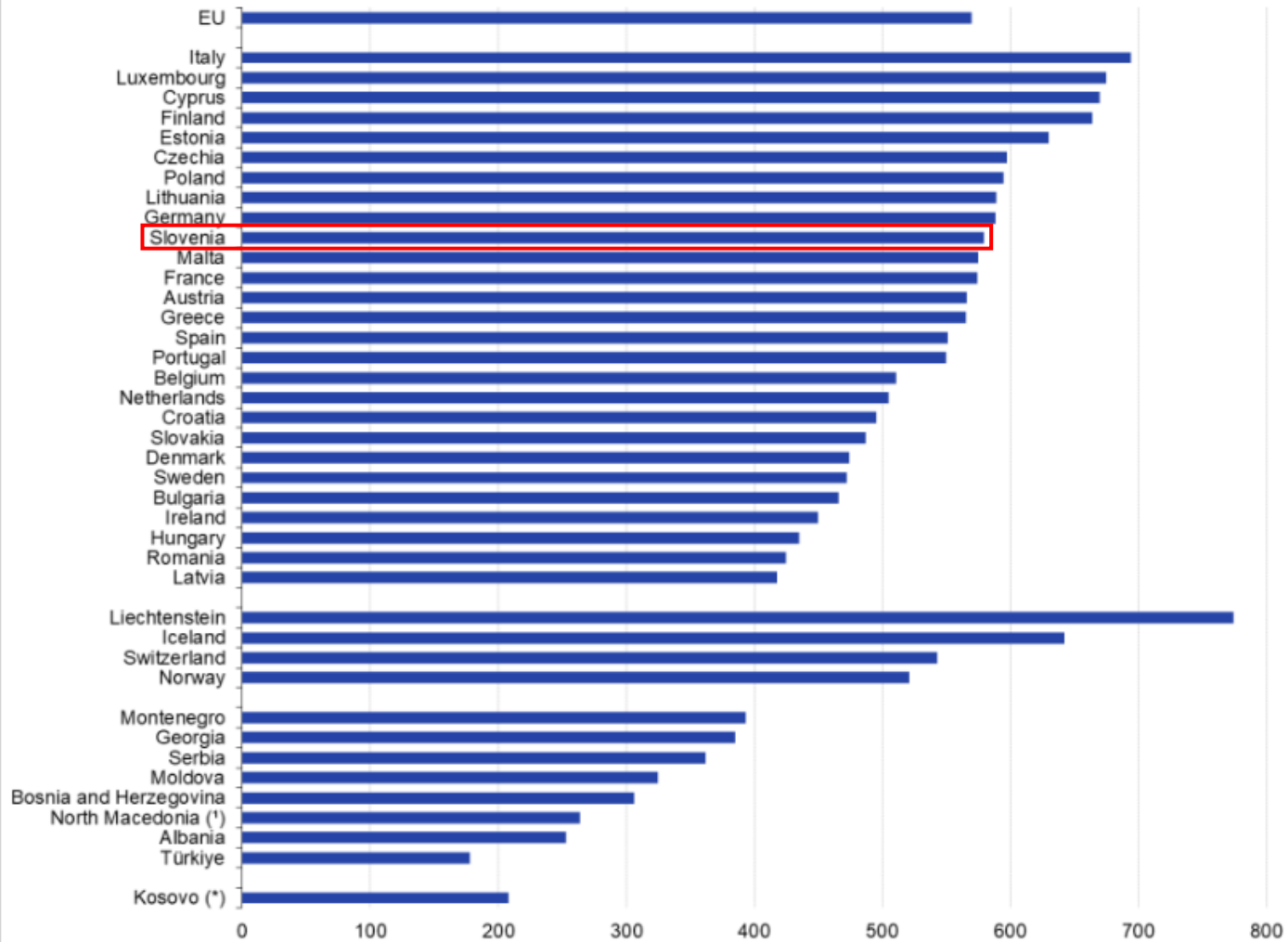

V tem letu je bil zabeležen rekorden Rekorden delež električne energije iz obnovljivih virov energije, in sicer 45 %.

Carbon Dioxid

Motorisation rate, 2023
(number of passenger cars / thousand inhabitants)

Note: Ukraine: data not available.

(*) 2022 data instead of 2023.

(*) This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244/99 and the ICJ Opinion on the Kosovo Declaration of Independence.

Source: Eurostat (online data code: road_eqs_carhab)

- ponazarja **površino, ki jo prebivalstvo potrebuje za ohranjanje svojega načina življenja.**
- Enota za spremljanje je globalni hektar (gha)
- S povečevanjem blaginje se povečuje tudi ekološki odtis.
- Razvite države: značilno doseganje blaginje s preveliko rabo surovin in ekosistemskih storitev Zemlje.

(GFN, 2018)

Vir: GFN, How the footprint works, 2018.

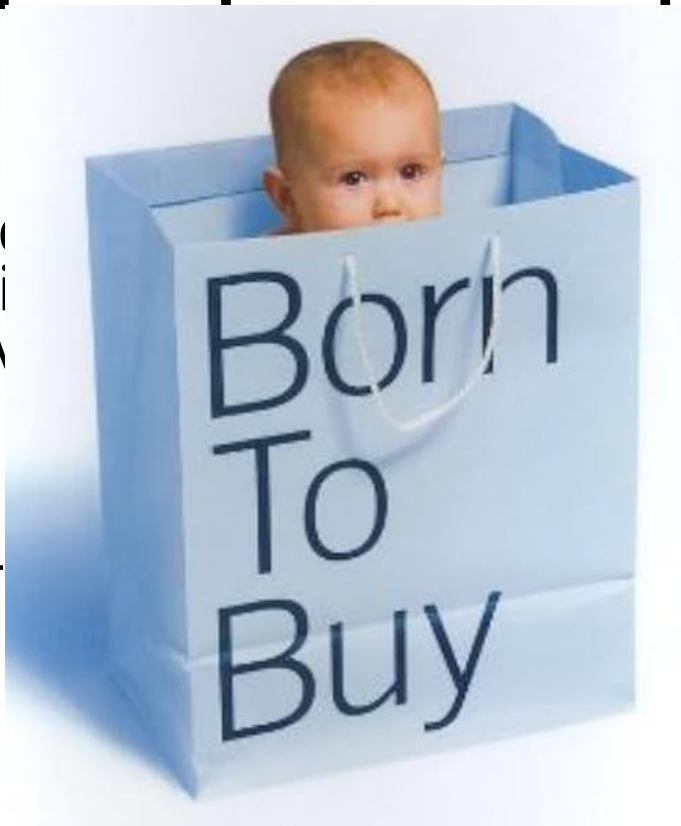
Trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe.

(Gro H. Brundtland, 1987)

Kaj pravzaprav so naše potrebe?

Potrebe so omejene in
T.i. satisfiers (želje, sreča)
neskončni in se spreminjajo
vseh kulturah in zgodovini

Razlika med potrebami
specifični načini, kako
razlikujejo glede na kul

MANFRED MAX-NEEF

(1932-2019), čilski ekonomist

Realizacijo potreb) so lahko
verzalne in se pojavljajo v

‘ je ključna; „satisfiers“ so
ovoljijo, in se lahko

Področja skupnih ciljev_ZAKAJ?

Razmisleki o splošni izobrazbi v današnjem času morajo upoštevati nekatere ključne družbene okoliščine, ki pomembno vplivajo ne le na delovanje, pač pa tudi na njen obstoj:

- ❖ Reševanje okoljske in družbene problematike.
- ❖ Razvijanje digitalnih kompetenc, vključno s sposobnostjo kritičnega razumevanja delovanja le-teh (npr. vloge umetne inteligence, zavedanja o kibernetiski ogroženosti ipd.).
- ❖ Skrb za psihično in fizično zdravje.
- ❖ Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti ter različnih vrst pismenosti na vsi področjih učenja s participacijo otrok v procesih učenja.

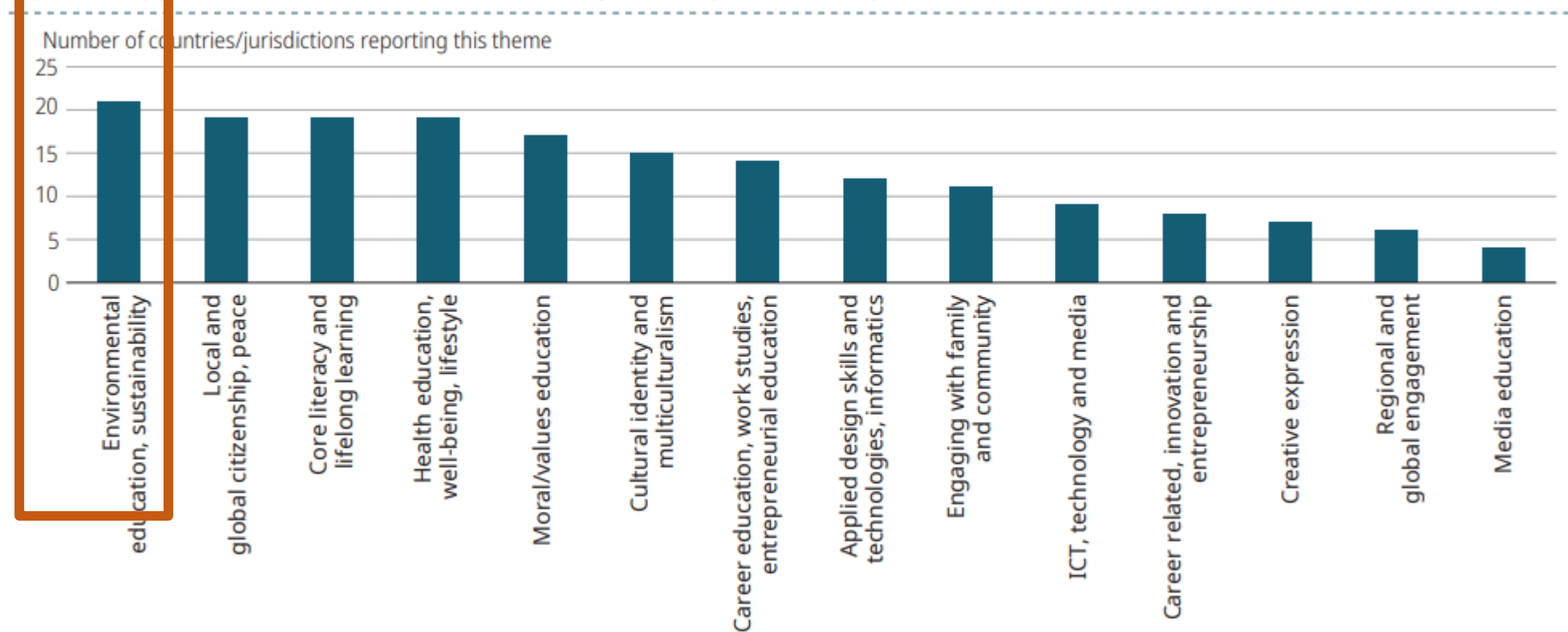
Področja skupnih ciljev_KATERA?

- Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost
- Zdravje in dobrobit
- **Trajnostni razvoj**
- Digitalna kompetentnost
- Podjetnost

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj je ena najpogosteje zastopanih medpredmetnih tem v okviru splošnih ciljev izobraževanja.

Figure 11 Types of cross-curricular themes reported by countries/jurisdictions

Trajnostnost pomeni dajati prednost potrebam vseh živih bitij in planeta, tako da poskrbimo, da delovanje človeka ne preseže omejenih planetarnih zmogljivosti.

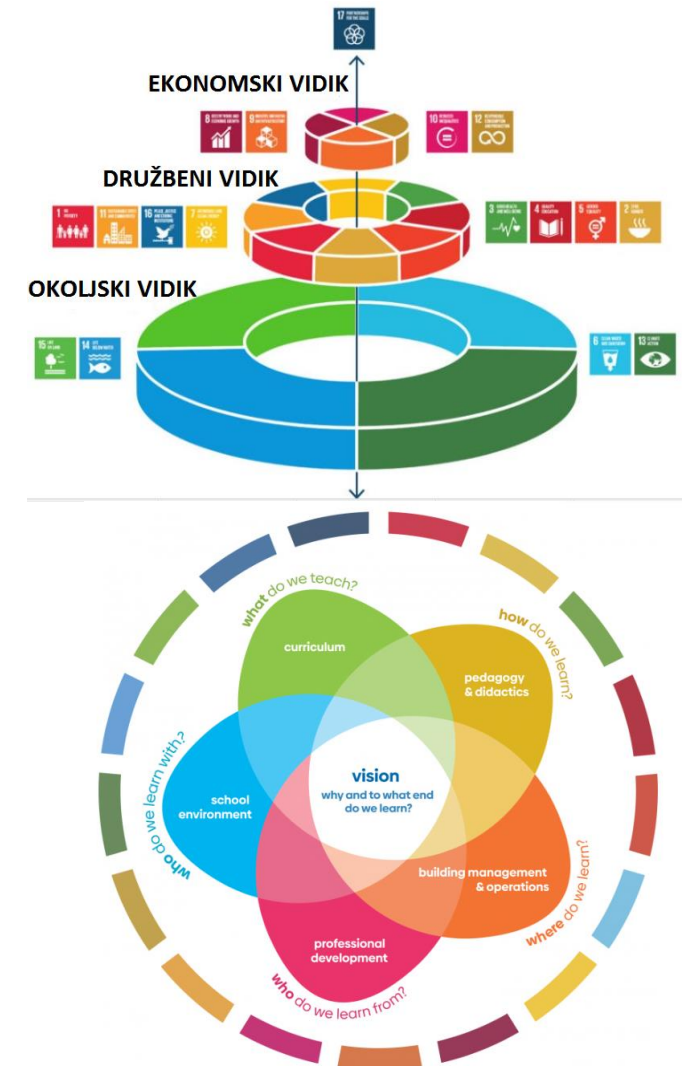
Kompetenca za trajnostnost učeče se opolnomoči, da poosebljajo vrednote za trajnostnost in sprejemajo kompleksne sisteme z namenom **ustreznega ukrepanja ali zahtevanja ukrepov**, s katerimi bi obnovili in ohranili zdravje ekosistemov izboljšali pravičnost ter tako ustvarili vizije trajnostnih prihodnosti.

Cilj VITR (izv. učenja za okoljsko trajnostnost) je krepiti **trajnostni način mišljenja** od otroštva do odraslosti ob razumevanju, da smo ljudje del narave in od nje odvisni. Učeči se pridobijo **znanje, spretnosti in odnose**, ki jim pomagajo postati nosilci sprememb ter prispevati individualno in kolektivno k oblikovanju prihodnosti v okviru omejenih planetarnih zmogljivosti.

Umeščanje VITR v vzgojno-izobraževalni sistem

- ❖ Umeščanje tematskih področij in pripadajočih vsebin v šolski kurikulum v podporo povezovanja okoljskega, družbenega in gospodarskega vidika VITR, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti okoljskemu vidiku.
- ❖ Razvijanje kompetenc, potrebnih za dejavno vlogo pri iskanju rešitev trajnostnega razvoja in transformiranja družbe.
- ❖ Vzpostavljanje učinkovitega učnega okolja v podporo transformativnemu učenju in celostnemu institucionalnemu in sistemskemu pristopu k VITR.
- ❖ Usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju za ustrezno in učinkovito načrtovanje in izvajanje učnih aktivnosti v podporo VITR.

PEDAGOGIKA

POVEZOVANJE

KURIKULUM

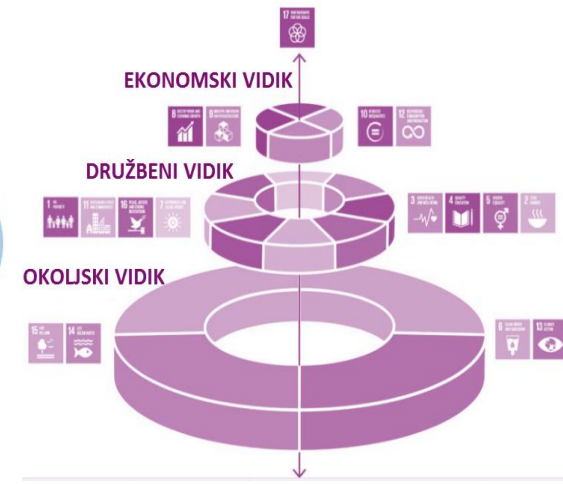
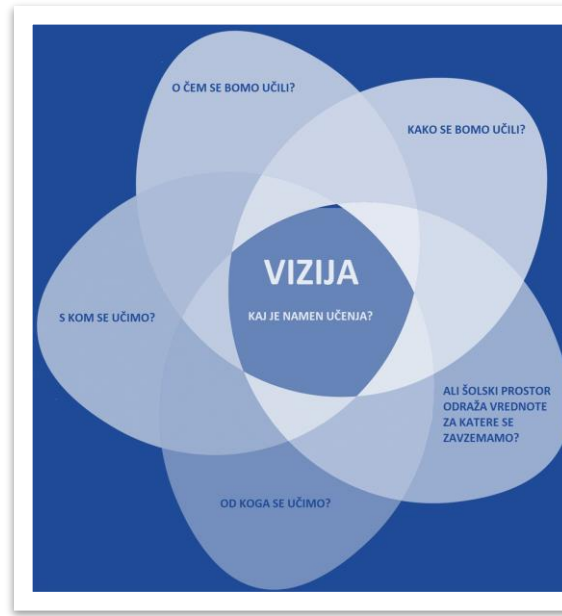
UMEŠČANJE

DIDAKTIKA

IZVAJANJE

1 BITI Odnos do sebe	2 RAZMIŠLJANJE Kognitivne veščine	3 POVEZOVANJE Skrb za druge in svet	4 SODELOVANJE Socialne veščine	5 DELOVANJE Omogočanje sprememb
<i>Notranji kompas</i>	<i>Kritično razmišljanje</i>	<i>Spoštovanje</i>	<i>Komunikacijske spretnosti</i>	<i>Pogum</i>
<i>Integriteta in avtentičnost</i>	<i>Zavedanje kompleksnosti</i>	<i>Povezanost</i>	<i>Veščine soustvarjanja</i>	<i>Ustvarjalnost</i>
<i>Odprtost in naravnost k učenju</i>	<i>Zmožnost gledanja iz perspektive</i>	<i>Skromnost</i>	<i>Vključujoča miselnost in medkulturna kompetenca</i>	<i>Optimizem</i>
<i>Samozavedanje</i>	<i>Vzpostavljanje smisla</i>	<i>Empatija in sočutje</i>	<i>Zaupanje</i>	<i>Vztrajnost</i>
<i>Prisotnost</i>	<i>Dolgoročna razvojna usmeritev in vizija</i>		<i>Veščine mobilizacije</i>	

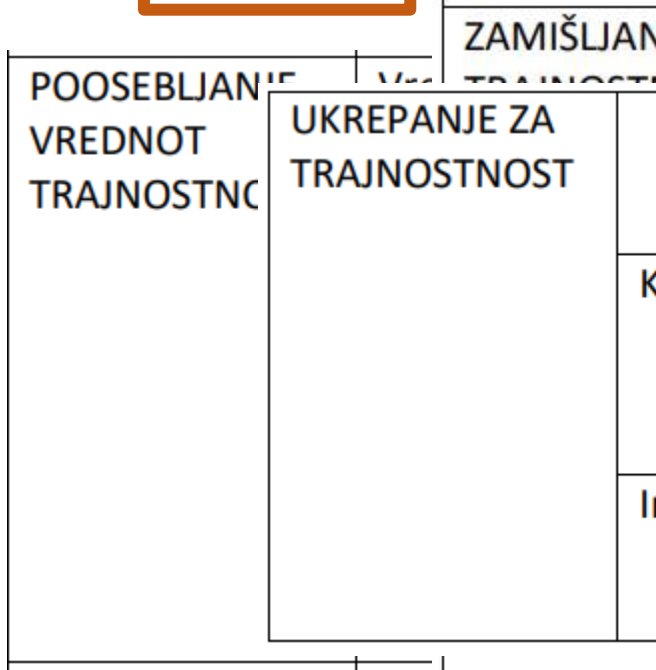
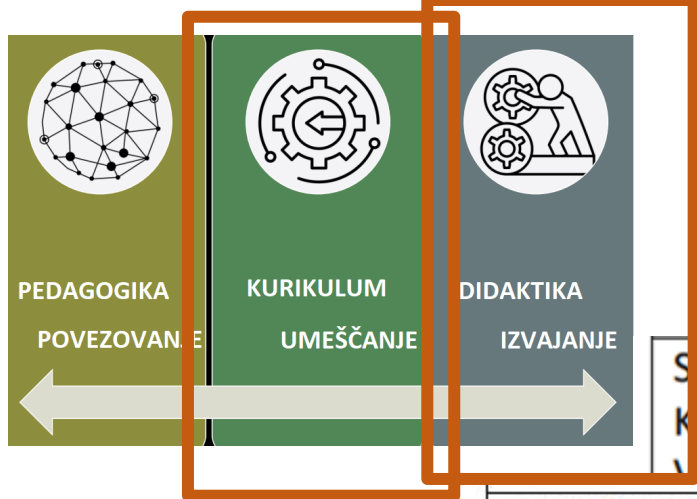
Notranji razvojni cilji predstavljajo okvir transformativnih veščin za trajnostni razvoj.

CELOSTNI PROGRAM

ozaveščanja ter vzgoje in
izobraževanja o podnebnih
spremembah v kontekstu VITR za
vrtce, osnovne šole in gimnazije

1 UVOD	1
2 NAČRTOVANJE CELOSTNEGA PRISTOPA K VITR	4
2.1 VLOGA DELEŽNIKOV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU	5
2.1.1 RAZVOJNI TIM IN NJEGOVA VLOGA NA PODROČJU TRAJNOSTNEGA RAZVOJA	5
2.1.2 VLOGA VODJE RAZVOJNEGA TIMA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA ZAVODA	7
2.1.3 VLOGA RAVNATELJA	8
2.1.4 VLOGA STROKOVNIH DELAVCEV IN DRUGIH DELAVCEV VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA ZAVODA	8
2.1.5 VLOGA LOKALNEGA OKOLJA	11
2.1.6 VLOGA UČEČIH SE	12
2.1.7 VLOGA STARŠEV	15
3 DEJAVNOSTI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA ZAVODA S Poudarkom NA CELOSTNEM PRISTOPU	17
3.1 NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE DEJAVNOSTI	17
3.1.1 IZBIRA PODROČJA (TEME) DELOVANJA	17
3.1.2 POVEZANOST DEJAVNOSTI S CILJI AGENDE 2030	20
3.1.3 VZPOSTAVITEV UČNEGA OKOLJA V PODORO VITR	22
3.2 PRIPRAVA AKCIJSKEGA NAČRTA	25
4 EVALVACIJA	31
5 PRIPOROČILA ZA UVAJANJE VITR V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE ZAVODE	36
5.1 PRIPOROČILA ZA UVAJANJE VITR V VRTCIH	36
5.2 PRIPOROČILA ZA UVAJANJE VITR V OSNOVNIH ŠOLAH	38
5.3 PRIPOROČILA ZA UVAJANJE VITR V GIMNAZIJAH	40
6 ZAKLJUČEK	42
VIRI IN LITERATURA	43

2. TRAJNOSTNI RAZVOJ

Ključni cilji s področja trajnostni razvoj

1. POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI	1. Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo v navezavi na svoje trenutne zmožnosti in družben položaj.
	2. Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
	3. Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi in družbenimi sistemi.
2. SPREJEMANJE KOMPLEKSNOŠTI V TRAJNOSTNOSTI	1. Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
	2. Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnimi, socialnimi in kulturnim ozadjem.
	3. Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.
3. ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI	1. Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume in vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje zelene trajnostne prihodnosti.
	2. Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
	3. Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.
4. UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST	1. Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni in globalni ravni.
	2. Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
	3. Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni.

Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj | https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

rešitve.

Predlaga, kako lahko kot posameznik in kot del družbe prispeva k zmanjševanju porabe naravnih virov,

BIOLOGIJA-OSNOVNA ŠOLA_DP

V okviru pouka biologije učenci postopoma razvijajo zavedanje, da je znanje biologije v povezavi z drugimi kompetencami ključno za odgovorno trajnostno delovanje v ekosistemih in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni ter se zaveda, da je premišljeno delovanje, ki temelji na dejstvih del družbene odgovornosti in integritete posameznika

FIZIKA_GIMNAZIJA_STANDARD

Izdela kalkulacijo investicije v izolacijsko plast objekta.

FIZIKA_GIMNAZIJA_DP

Pri skupini ciljev Učinek tople grede pri učencih ob zapisanih predmetnih ciljih, razvijamo tudi vse ključne cilje iz področja trajnostnega razvoja.

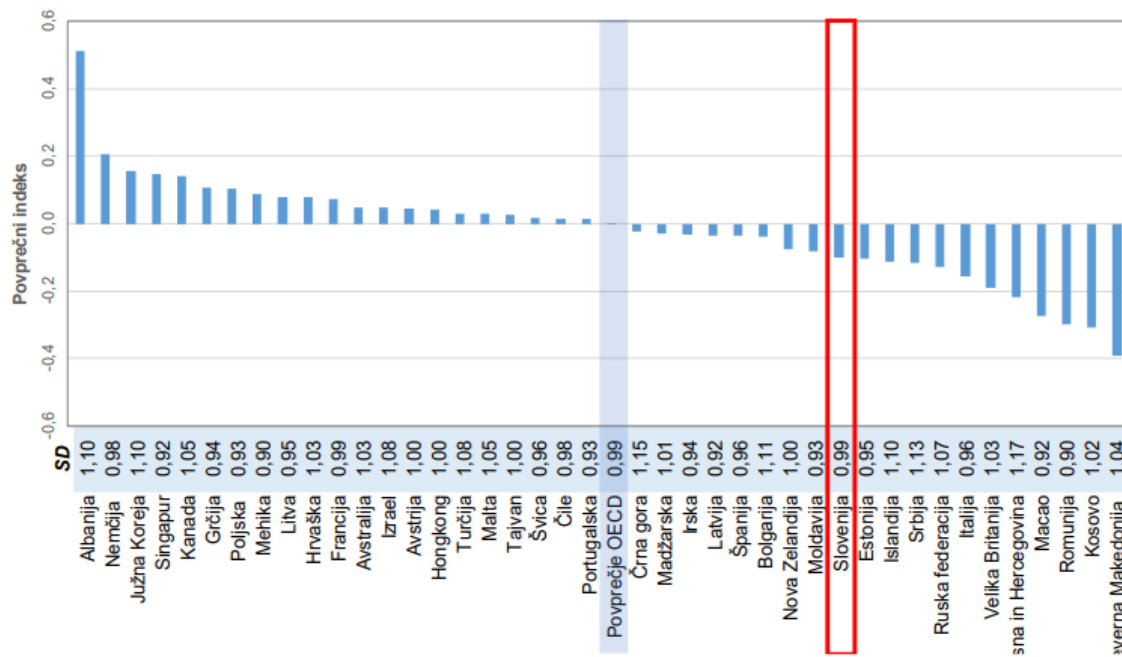
KEMIJA_OSNOVNA ŠOLA_CILJ

Razvija ustrezen odnos do kemije s spoznavanjem pomena in uporabnosti kemije v življenju, v povezavi z vrednotami družbe in trajnostnostjo;

KEMIJA_GIMNAZIJA_CILJ

Sodelovalno proučuje uporabo in vplive različnih sinteznih polimerov na zdravje in okolje (mikroplastika...), možnosti recikliranja in nadomeščanja z biorazgradljivimi polimeri ter razvija zavedanje lastnega potenciala za odgovorno trajnostno delovanje in ukrepanje.

Globalne kompetence kot temelj uspešnega (so)delovanja v sodobnem šolskem, lokalnem in globalnem okolju (PISA 2018)

Slika 7: Zaznana samoučinkovitost pri pojasnjevanju globalnih vprašanj v raziskavi PISA 2018 po državah
Vir: Prirejeno po OECD, 2020.

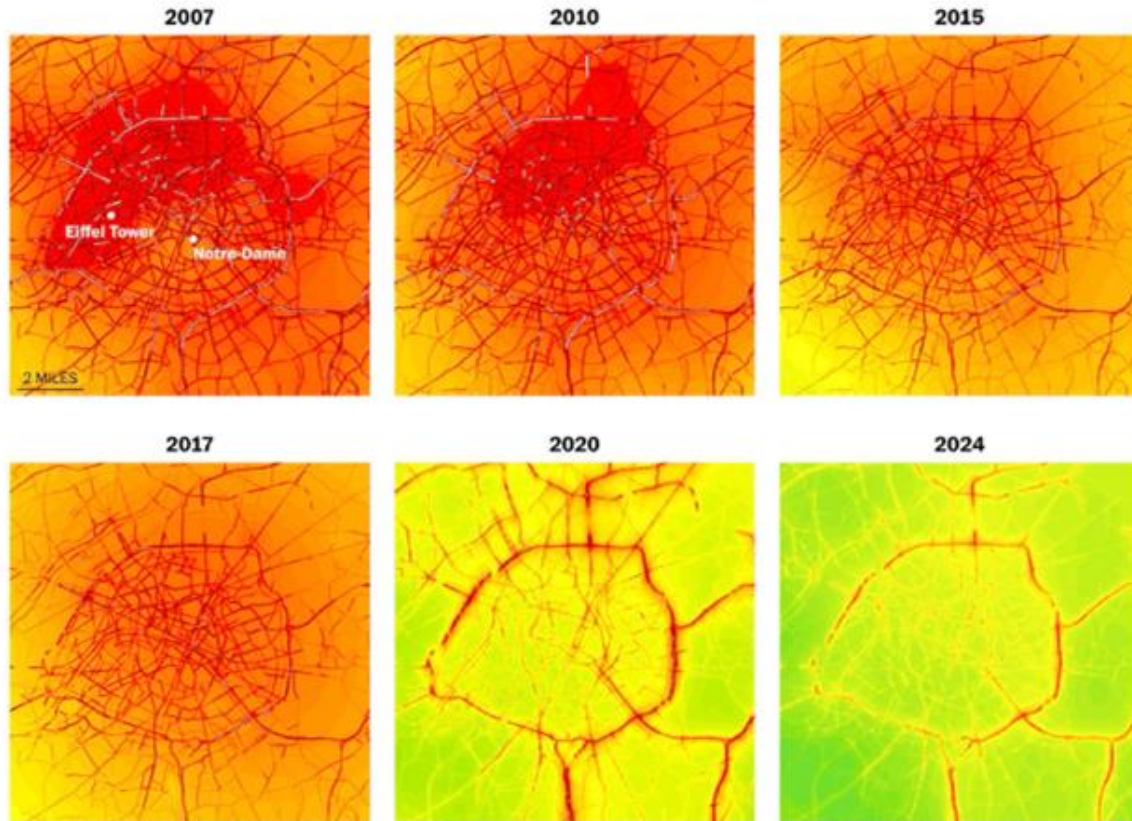
- Skrb za globalno okolje se mi zdi pomembna (78%).
- Lahko ukrepam (storim kaj) za reševanje globalnih problemov (57%, Slovenija: manj kot 50%).

Globalne kompetence učencev in učenk v
aziskavi PISA 2018 (2020), Pedagoški inštitut, https://www.pei.si/wp-content/uploads/2020/12/Globalne-kompetence_2020.pdf

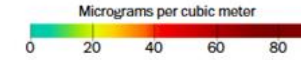
Nujnost ukvarjanja z okoljem in trajnostnostjo v vzgoji in izobraževanju

- Okoljska kriza je dejstvo in zahteva spremembe v vedenju.
- Rast deleža tesnobe mladih v povezavi z okoljsko krizo.
- Kljub znanju, osnovanim na znanstvenih dognanjih, mladi nujno niso družbeno aktivni (ne vstopajo v akcijo).
- Aktivno državljanstvo mladih je ključ za naslavljanje okolja in izzivov trajnostnosti, povezanih s podnebnimi spremembami.
- V okviru izobraževalnih sistemov: nepopolni odzivi na nujnost reševanja okoljskih vprašanj in trajnostnih rešitev.

Average nitrogen dioxide concentration in Paris

Average PM 2.5 concentration in Paris

Source: Airparif

The Eiffel Tower and other parts of Paris are partly obscured by thick smog on Feb.12, 2015. (Patrick Kovarik/AFP/Getty)

The Eiffel Tower stands tall under clear skies on Nov. 1, 2023. (Miguel Medina/AFP/Getty Images)

Paris said au revoir to cars. Air pollution maps reveal a dramatic change. (12. 4. 2025). The Washington Post.

https://www.washingtonpost.com/climate-solutions/2025/04/12/air-pollution-paris-health-cars/?fbclid=IwY2xjawJoN3FleHRuA2FibQlxMAABHsZaBkcFVd5d_BwJd_RUtiJ_jJeonQwwJl-0aX2Pca9H99IDGdCbQldfv7P_aem_BX2lhU0ka1mji2SO0GNDO

HVALA

- [Cars, planes, trains: where do CO₂ emissions from transport come from? - Our World in Data ž](#)
- [Climate change](#)
- [Shared mobility - percentage of global passenger miles 2035| Statista](#)
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Passenger_cars_in_the_EU#New_passenger_car_engine_fuel:_petrol_popular.2C_diesel_declining.2C_alternative_rising.2C_hybrids_high
- <https://flo.uri.sh/visualisation/14037087/embed>
- https://wmo.int/publication-series/european-state-of-climate-2024?access-token=M010Ymn1_F1TAHgJ92MLvyCPB-qs4prmF5I8RTEKSlo